

Te Pūrongo ā-tau

Ko Patu Hōhepa te Toihau rāua ko Haami Piripi te Kaiwhakahaere Matua.

E ai ki te Pūrongo ā-tau a Te Taura Whiri i te Reo Māori ko te tau kua taha ake nei tētahi tau tino pai rawa atu. E ātete ana tēnei i ngā whakaaro pōuri e karapoti ana i te oranga, te kore oranga rānei o te reo Māori.

“Kātahi anō tētahi tau tino tōiriiri, ngangahau hoki mō Te Taura Whiri i te Reo Māori mai i tōna orokohanga,” te kī a te Toihau, a Tākuta Patu Hohepa rāua ko Haami Piripi, te Kaiwhakahaere Matua o Te Taura Whiri i te Reo Māori, i roto i te Pūrongo ā-tau i tāpaetia ki te aroaro o te Pāremata i te mutunga o te tau 2001.

E tipako ana te pūrongo nei i te whakaaranga o ‘Matariki’ hei hui whakanui i te Tau Hou mō Te Moananui-a-Kiwa me te whakatūnga o tētahi Hui ā-tau mō Te Reo hei tino take mō te whakaari whānui i te reo me ngā kawenga a Te Taura Whiri i te Reo Māori ki ngā tāngata o Aotearoa.

Ko te whakatutukitanga nui rawa atu i taea e te Kōmihana, ko te whakapakari ake i ngā mahi e pā ana ki ngā hononga ki ngā hunga whai pānga reo Māori, te iwi Māori, ngā kura mātauranga, ngā rōpū o te rāngai tūmataiti, ngā pokapū kāwanatanga, me ngā manuhiri tūārangi, e ai ki te pūrongo.

Kua whakaritea e Te Taura Whiri i te Reo Māori, i te tau kua taha ake nei, kia tū ngā rautakinga kaupapa whakahirahira e whā. Arā:

Ki te tautoko i te whakatūnga o ngā haporī reo Māori; Ki te taki i tētahi ara ruruku mō te maherehere reo; Ki te whakatū Pūtahi Reo Māori me te kōkiri i te whakatūnga o tētahi Pou tarāwaho Aroturuki Reo Māori.

E ai ki a Haami, “Ka kitea i roto i tēnei pūrongo kua tau anō te noho a te Kōmihana, whai muri mai i te 12 marama hūkeri mai i te wehenga atu o ngā kaimahi e rima, me ngā kaiwhiri katoa i tua atu i tētahi o rātou i noho mai.

Ka taea e mātou te kī kua tau ngā tūranga o te Poari me te rōpū kaimahi i te tau pūtea 2000-2001.”

“Kua neke atu i te aparua ngā kaimahi a Te Taura Whiri i te Reo Māori i tēnei tau, kia āhei ai te Kōmihana ki te whakatutuki i ngā kaupapa wairua auaha i tua atu noa i ngā ratonga i hokona e te Kāwanatanga.

Kua tautokona hoki mātou e ngā pokapū ake, pērā i Te Papa Tongarewa, Te Tāhuhu o te Mātauranga, Te Reo Tātaki, Te Māngai Pāho me Te Puni Kōkiri.”

He Rāngai Tūmatanui

“Ka taea noa iho he rāngai tūmatanui Māori-Pākehā, e reorua ana,” e ai ki te Kaiwhakahaere Matua o Te Taura Whiri i te Reo Māori, a Haami Piripi.

I whakaaturia te ara hei whakatutuki i tēnei whāinga ki tētahi hui i whakahaeretia e Te Taura Whiri i te Reo Māori ki Te Whanganui-a-Tara i te 30 o Whiringa-ā-rangi 2001.

Neke atu i te 140 ngā tāngata mai i ngā rōpū whakahaere e 45 o te rāngai tūmatanui, i tae atu ki te hui.

“Kua mōhio kē mātou he nui tonu ngā tāngata whai pānga ki te maherehere reo nā ā mātou mahi e mahi nei i te taha o ngā tini pokapū.

He whānui te titiro i tēnei hui, ā, ko te hiahia kia tū he wānanga kia taea ai te whakawhitiwhiti pārongo me te rāngai katoa, me te whakamārama i ngā hātepe o te maherehere reo.

“Ā te marama o Poutū-te-rangi me Paenga-whāwhā e hiahia ana mātou ki te whakatū maherehere reo whaihua me te whakatū hui whaiwhai ake, e whakarato ana i ētahi whakaaro taha wheako hei mahi.

“Ehara mā tēnei hui anake e whakapai ake te hono a ngā rōpū whakahaere me te kiritaki Māori engari mā te aha, he tūmatanga tēnei. Ko te mea nui kē, i te mutunga, me 100 ōrau te ū ki te kaupapa,” te kī a Haami.

I āta whakarongo ngā tāngata i tae atu ki te hui i whakatūria e Te Taura Whiri kia tuitui ai ngā tari kāwanatanga i runga i te huarahi kotahi mō te reo Māori.